

Exploració, identificació i articulació dels elements clau per a la innovació en l'estratègia per al relleu agrari a la Garrotxa

01 Resum

El Grup Operatiu "Exploració, identificació i articulació dels elements clau per a la innovació en l'estratègia per al relleu agrari a la Garrotxa" s'ha configurat amb entitats estratègiques en el marc del relleu agrari català i del desenvolupament rural a la comarca de la Garrotxa. Amb l'objectiu d'aportar solucions a una de les problemàtiques més candents del sector agrari actual, les entitats que conformen el Grup Operatiu han posat sobre la taula la realitat en un territori de muntanya. Per fer-ho, s'ha contractat una empresa especialitzada en la matèria que ha materialitzat una diagnosi, un mapa d'agents i una proposta de programa de relleu agrari a la Garrotxa. La creació del Grup Operatiu i el treball en els darrers mesos ha estat comunicat a diferents xarxes i canals.

El resultat principal de la creació del Grup Operatiu és la constatació de la necessitat de treballar per un relleu agrari efectiu que incorpori totes les fases del procés d'incorporació agrària, des de que neix la idea fins que l'activitat finalitza. Per aconseguir aquest objectiu és necessari apostar per una col·laboració publico-privada amb els diferents agents locals i sectorials, pel tal de donar resposta al repte del relleu agrari. El Grup Operatiu fa una proposta de programa de relleu agrari a la Garrotxa, basat en els elements clau identificats en el treball de diagnosi.

Les entitats que conformen el Grup Operatiu consideren que el programa de relleu agrari que s'ha detallat podria esdevenir un projecte innovador en la propera convocatòria de cooperació per a la innovació del DACC. El territori necessita noves eines de suport que acompanyi una nova generació agrària a posicionar-se al capdavant d'empreses agràries viables i a una generació que plega deixant espai per a nous models agraris arrelats.

02 Objectius

Per tal de donar resposta a les necessitats detectades en l'àmbit del relleu generacional agrari a la Garrotxa, en el marc del Grup Operatiu, s'estableixen un objectiu estratègic i quatre objectius operatius que permetin assolir els resultats esperats.

Objectiu estratègic: identificar els elements claus i la viabilitat per articular un sistema/programa de suport al relleu agrari a la Garrotxa que sigui escalable a altres territoris.

- **Objectiu Operatiu 1:** conèixer amb detall la situació del relleu agrari a la Garrotxa, amb dades quantitatives i qualitatives.
- **Objectiu Operatiu 2:** dibuixar el mapa d'actors actual vinculat als programes i eines de relleu agrari a la Garrotxa.
- **Objectiu Operatiu 3:** definir els elements clau del projecte innovador.
- **Objectiu Operatiu 4:** comunicar els resultats principals treballats (diagnosi, mapa d'agents i elements clau) al públic general i al públic especialitzat.

Per tant, les principals necessitats a cobrir pel projecte innovador, tenint en compte la rellevància dels resultats esperats del projecte per als usuaris finals i que alhora podran beneficiar-se dels mateixos, són:

1. Coneixement, quantitatiu i qualitatiu, amb profunditat de la situació del sector agrari a la Garrotxa vinculada al relleu agrari.
2. Identificació dels agents que treballen a la Garrotxa en el marc del relleu agrari, així com les eines disponibles en aquest moment per dur-ho a terme.
3. Creació, articulació i coordinació de les eines per a promoure el relleu agrari a la Garrotxa.
4. Comunicació, generació de discurs i difusió dels resultats treballats.

03 Conclusions

Les conclusions recollides a continuació responen al procés de reflexió de la tasca desenvolupada pel Grup Operatiu durant els 6 mesos d'execució i específicament des del punt de vista de les eines o dispositius de relleu agrari.

- Una de les conclusions generals més rellevants del Grup Operatiu és la importància de generar un **canvi de relat i desenvolupar una mirada integradora** en tots els àmbits i aspectes. Quan parlem de sector agrari, parlem alhora de reequilibri territorial, de noves ocupacions i oportunitats al món rural, de condicions de treball dignes, de qualitat de vida per les persones, de resiliència, d'adaptació al canvi climàtic, de connexió-relació amb el món urbà i de futur de país.
- Alhora hem de ser conscients que contextualment **tenim un elevat risc de gentrificació rural**, de desestructuració de funcions i rols socials i econòmics al món rural.
- **Hi ha absència de dades per a poder identificar les persones que deixen l'activitat i pràcticament nul·la capacitat per poder evitar el seu abandonament.** Hi ha una manca evident de dades quantitatives i qualitatives en referència a la fase de finalització o sortida de les persones que abandonen o finalitzen l'activitat. La implicació dels agents en aquesta fase també és desconeguda i cal ser treballada amb major profunditat. És justament en aquesta fase del procés de relleu agrari, on major impacte poden tenir els nous instruments perquè esdevenen un gruix molt significatiu dels possibles cedents i que poden obrir nous horitzons a persones que vulguin incorporar-se al sector.
- La importància de la **tinença de la terra i un nou enfoc** és crucial per donar opcions reals al relleu agrari. El sector tradicional i els nous models arrelats al territori, han de poder tenir garantits el dret d'accés a la terra per assolir la sobirania alimentària. Per tant, una regulació normativa eficient al sector agroindustrial podrà fer-ho possible. Si això no arriba a ser possible correm el risc de perdre encara més la capacitat de decisió i gestió del territori.
- En aquest sentit hem de ser conscients que amb els models de pagesia respectuosos a tots els nivells, tenim més opcions de relleu. Si som capaços d'incorporar una nova mirada més integradora com a cicle de vida professional on la **persona que finalitza la seva activitat al sector esdevé persona clau per oferir l'oportunitat a una altra persona que vol iniciar l'activitat**, podem ser més eficients i tenir millors perspectives pel sector.
- Cal una **aposta decidida per part dels sindicats agraris** per a treballar de forma conjunta pel relleu agrari del sector i la crisi climàtica. Actualment, els sindicats no estan abordant aquesta problemàtica que afecta a una part important de la pagesia familiar i arrelada al territori. I això comporta un allunyament entre sector i sindicats que dificulta les oportunitats de promoure un relleu agrari a nivell de país.

- Per tant, **existeix una manca de programes i instruments estructurats que permetin aquesta incorporació progressiva i els processos de transmissió de les empreses agràries**. Hi ha una manca evident de nous instruments dirigits a facilitar tant els itineraris d'incorporació com l'accés als mitjans de producció sempre amb la perspectiva de la viabilitat econòmica, social i ambiental de l'empresa agrària.
- És evident la **necessitat d'apostar i comprometre's des de les institucions** amb el relleu agrari a nivell normatiu i especialment a nivell de recursos econòmics per a revertir la situació. El canvi ha de ser fruit d'un procés de consciència amb coherència.
- S'ha de poder aconseguir que el Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural, sigui **valorat per la seva tasca de desenvolupament del sector**, com a aliat del mateix i no únicament com a administració fiscalitzadora de control i de repartiment d'ajuts. Si volem canviar la mirada sobre el relleu són necessàries noves polítiques valentes d'incorporació liderades amb recursos econòmics. Tinguem present que tots som part de les institucions i que aquestes han d'estar al servei de les persones. D'altra banda **es podria valorar la incorporació de la figura del síndic del pagès com a element per vetllar per les persones del sector com a símbol de transparència i bona voluntat**.
- A nivell territorial pot ser una oportunitat la **recuperació del format tradicional de la figura de masoveria pel gran nombre de masies disseminades i deshabitades a la Garrotxa. Revisant i adaptant les seves funcions a les noves necessitats** del segle XXI, poden oferir una porta d'accés a l'habitatge sempre i quant estigui associada a les activitats agrícoles i l'accés a la terra. Aquesta part inclou la necessitat de tenir uns accessos als masos en bones condicions.
- El **relleu agrari és una oportunitat per la gestió de l'actual crisi climàtica**, no només quan grans incendis forestals envaeixen el territori. Per poder esdevenir resilients cal una sostenibilitat del sector cap a models agrícoles respectuosos a tots els nivells.
- Finalment cal mantenir la perspectiva del **sector com a una unitat complexa i interrelacionada que necessita** alhora, **d'una integració de totes les visions i models possibles per a poder mantenir-se i reinventar-se** davant els propers escenaris de futur. Es considera adequat així incorporar la mirada sistèmica al sector perquè cada agent ocupi el seu lloc amb respecte, equilibri i reconeixement per part dels altres.

04 Líder del Grup Operatiu

ENTITAT: Associació per al Desenvolupament Rural de la Zona Nord Oriental de Catalunya

E-MAIL DE CONTACTE: info@adrinoc.cat

05 Àmbit/s temàtic/s d'aplicació

- Sistema de producció agrària
- Pràctica agrària
- Equipament i maquinària agrària
- Ramaderia i benestar animal
- Producció vegetal i horticultura
- Paisatge / Gestió del territori
- Control de plagues i malalties
- Fertilització i gestió dels nutrients
- Gestió del sòl
- Recursos genètics

☐	Silvicultura
☐	Gestió de l'aigua
☐	Clima i canvi climàtic
☐	Gestió energètica
☐	Gestió de residus i subproductes
☐	Gestió de la biodiversitat i del medi natural
☐	Qualitat alimentària / processament i nutrició
☐	Cadena de subministrament, màrqueting i consum
☐	Competitivitat i diversificació agrària i forestal
☒	General

06 Àmbit/s territorial/s d'aplicació

PROVINCIA/ES	COMARCA/QUES
Girona	Garrotxa

07 Difusió del projecte (publicacions, jornades, multimèdia, pàgina web...)

La comunicació i difusió dels resultats principals del projecte al públic general i especialitzat ha estat un dels 4 objectius del procés de creació del Grup Operatiu. Per tal d'assolir-lo es va definir un públic diana i es van triar els canals i les eines de comunicació més adients per cada un dels grups.

Públic diana:

- Persones en edat de "jubilar-se"
- Propietaris de terres agràries
- Joves que es vulguin incorporar
- Administració

Canals i les eines de comunicació:

- Nota de premsa d'inici, per fer difusió a tots els públics diana a través de les notícies que surtin als mitjans de comunicació nacionals i locals.
- Xarxes socials, per fer arribar el missatge als joves que es vulguin incorporar, propietaris i administracions.

Nota de premsa d'inici de projecte

NEIX UN PROJECTE INNOVADOR PER FACILITAR EL RELLEU AGRARI

Es crea el Grup Operatiu "Exploració, identificació i articulació dels elements clau per la innovació en l'estratègia pel relleu agrari a la Garrotxa", promogut per les entitats que formen la Xarxa pel Relleu Agrari de Catalunya (XRA) amb l'objectiu de donar suport a les noves generacions agràries, tant familiars com extrafamiliars.

En un moment de crisi sistèmica del sector agroalimentari, una de les preguntes que emergeix en clau de subministrament d'aliments, és qui ens procurarà el menjar en els propers anys. Més enllà de les dificultats que l'actual context socioeconòmic aboca a la pagesia, cal pensar en com seran les noves generacions agràries i quin suport es dona per als processos d'incorporació, tant dintre com fora de la família. És per aquest motiu que des de la Xarxa pel Relleu Agrari de Catalunya s'està apostant per articular eines que facilitin la incorporació d'una nova generació agrària a models productius i comercials que assegurin l'abastiment d'aliments de proximitat, saludables i de qualitat.

Per tant, queda palès que la manca de relleu generacional agrari és un dels reptes més evidents de les zones rurals de Catalunya. La reestructuració dels models agraris tradicionals està modificant els patrons de traspàs d'empreses agràries que, fins la data, eren majoritàriament familiars. Tanmateix, en els darrers anys s'observa una emergent tendència de noves maneres d'incorporar-se a l'activitat agrària, en molts casos per part de perfils nouvinguts a la pagesia. Aquest canvi en els perfils i en els models, posa sobre la taula la necessitat de pensar i articular noves eines que facilitin el trànsit de les noves generacions agràries de manera progressiva. Els perfils nouvinguts a la pagesia desenvolupen nous models empresarials d'alt valor social, moltes vegades amb un enfocament agroecològic vinculats a sistemes agroalimentaris locals i amb presència de l'economia social i solidària. Alguns d'ells també utilitzen la custòdia del territori com a eina per al foment i l'equilibri entre la viabilitat econòmica i la productivitat ambiental tot produint productes de proximitat certificats i d'elevada qualitat. Així doncs, en un context d'emergència climàtica, aquests nous models agraris sostenibles poden contribuir a la mitigació del canvi climàtic. Per això, es fa necessari poder incentivar i facilitar l'entrada de nous projectes empresarials innovadors econòmicament viables i ambientalment sostenibles.

En el cas concret de la comarca de la Garrotxa, el sector primari es troba en retrocés des de fa uns anys, tant pel que fa a la seva aportació al PIB 1,4% (22,9M€), com als llocs de treball que proveeix, un 2,2% (554 persones). De fet, des del cens de 1989 fins al darrer de 2009, el nombre d'explotacions agràries ha passat de 2.224 a 708. Les dades mostren com el sector primari perd efectius i pes a nivell comarcal, fet que verifica la necessitat d'innovació en les estratègies de relleu agrari per tal de promoure l'entrada d'aquests nous projectes empresarials que poden agafar el relleu dels existents i incorporar-hi una perspectiva innovadora. Tot i que aquest sector pugui semblar econòmicament marginal, si ens fixem en el PIB que representa, no hem d'oblidar que és un sector estratègic pel que fa a la sobirania d'un territori. Per això són alarmants les dades de relleu generacional que tenim a dia d'avui.

És precisament en aquest context que es crea la Xarxa pel Relleu Agrari (XRA). Una xarxa formada per diverses entitats que es coordinen per donar resposta al repte de treballar pel relleu agrari a Catalunya, començant pel cas concret de la Garrotxa. Aquestes entitats són l'Associació per al Desenvolupament Rural Integral de la Zona Nord Oriental de Catalunya (ADRINOC), el Consorci Alta Garrotxa, l'Associació Terra Franca, ARCA Associació d'iniciatives Rurals de Catalunya, l'Associació Rurbans-Escola de Pastors i Pastores de Catalunya, Neus Monllor i la Xarxa per la Conservació de la Natura.

Des del gener d'enguany, bona part de les entitats de la XRA estan treballant en un grup operatiu que té per objectiu proposar un programa de suport al relleu agrari a la Garrotxa que sigui escalable a altres territoris. Per assolir aquest objectiu estratègic s'està analitzant en detall la situació del relleu agrari en aquesta comarca. Està previst fer una sèrie d'entrevistes als agents involucrats en el relleu agrari per tal d'identificar les eines existents a dia d'avui i els buits que hi pugui haver. A partir d'aquí, i amb l'expertesa i el coneixement de cada una de les entitats participants, s'idearà una proposta executiva per a l'articulació d'un suport al relleu agrari a la Garrotxa, que haurà de ser escalable a la resta del territori català.

Per més informació:

ADRINOC, Jordi Terrades
jterrades@adrinoc.cat
Tlf. 972 27 16 00 (ext. 2)

Resultats obtinguts

Arrel de l'enviament de la nota de premsa d'inici de projecte en data 12 d'abril del 2022, a 111 destinataris amb un open rate del 29.2%, es van publicar els següents reportatges i articles en els mitjans nacionals i locals.

1. CCMA 13/04/2022 <https://www.ccma.cat/324/neix-un-projecte-per-facilitar-el-relleu-agrari-a-la-garrotxa/noticia/3157980/>
2. Diari de Girona 12/04/2022 <https://www.diaridegirona.cat/comarques/2022/04/12/neix-projecte-per-facilitar-relleu-64940482.html>
3. Ràdio 4. Avui sortim 19/04/2022 <https://www.rtve.es/play/audios/avui-sortim/avui-sortim-molt-rar-veure-les-cares-dels-meus-companys/6497702/>

4. Consell Comarcal Garrotxa 13/04/2022 <https://www.garrotxa.cat/neix-un-nou-projecte-per-facilitar-el-relleu-agrari-a-la-garrotxa/>
5. El Punt Avui + 12/04/2022 <https://www.elpuntavui.cat/economia/article/2125841-projecte-per-impulsar-el-relleu-agrari-a-la-garrotxa.html?ItemId=2787&tmpl=print>
6. Ràdio Olot 14/04/2022 <https://radiolot.cat/noticies/la-garrotxa-planta-una-llavor-per-millorar-el-relleu-agrari/>
7. L'econòmic 13/04/2022 <https://www.leconomic.cat/article/2126021-posar-fre-a-la-davallada-agraria-de-la-garrotxa.html?ItemId=2823&tmpl=print>
8. Nació Digital Garrotxa 13/04/2022 <https://www.naciodigital.cat/garrotxa/noticia/26407/neix-projecte-innovador-facilitar-relleu-agrari-garrotxa>
9. La República 12/04/2022 <https://www.larepublica.cat/minut-a-minut/neix-un-projecte-per-facilitar-el-relleu-agrari-a-la-garrotxa/>
10. El Gerió Digital 12/04/2022 <https://www.gerio.cat/noticia/1502252/neix-un-projecte-per-facilitar-el-relleu-agrari-a-la-garrotxa>

Presentació del projecte en reunions d'àmbit nacional

1. Sessió del Grup de Treball: RELLEU AGRARI PIRINEU. Lloc: Tremp. Presentació del GO Garrotxa durant la sessió de treball del grup de treball Relleu agrari Pirineu. Data: 20/01/2022. Administracions (Oficines comarcals DACC, Grup Leader, IDAPA, EA Pallars, Ateneu cooperatiu, Consell Comarcal, Ajuntaments, Cooperatives agràries...). Persones participants: 10
2. Sessió del Grup de Treball: RELLEU AGRARI PIRINEU. Lloc: Tremp. Actualització del GO Garrotxa durant la sessió de treball del grup de treball Relleu agrari Pirineu. Data: 10/03/2022. Administracions (Oficines comarcals DACC, Grup Leader, IDAPA, EA Pallars, Ateneu cooperatiu, Consell Comarcal, Ajuntaments, Cooperatives agràries, sindicats...). Persones participants: 17
3. Sessió del Grup de Treball: RELLEU AGRARI PIRINEU. Lloc: Sort. Proposta d'aprofitar la difusió que es faci des del GO Garrotxa i etiquetar les entitats del grup de treball Relleu agrari Pirineu per tal d'arribar a més gent. Data: 12/05/2022. Administracions (Oficines comarcals DACC, Grup Leader, IDAPA, EA Pallars, Ateneu cooperatiu, Consell Comarcal, Ajuntaments, Cooperatives agràries, sindicats...). Persones participants: 9

Xarxes socials: Twitter

1. Publicat: 29/03/2022. Revisat: 22/06/2022. https://twitter.com/Laia_Batalla/status/1508813216465489933?s=20&t=B31HzcbCQrA4kXggJdkx9g
2. Publicat: 12/04/2022. Revisat: 22/06/2022. Impressions: 1753. Implicació: 91. <https://twitter.com/escoladepastors/status/1513819039717597186?s=20&t=B31HzcbCQrA4kXggJdkx9g>
3. Publicat: 20/04/22. Revisat: 22/06/22. Impressions: 3923. Implicació: 169. <https://twitter.com/escoladepastors/status/1516646908089016320?s=20&t=B31HzcbCQrA4kXggJdkx9g>
4. Publicat: 20/04/22. Revisat: 22/06/22. Impressions: 509. Implicació: 25. <https://twitter.com/escoladepastors/status/1516647330585497611?s=20&t=B31HzcbCQrA4kXggJdkx9g>
5. Publicat: 20/04/22. Revisat: 22/06/22. Impressions: 445. Implicació: 49. <https://twitter.com/escoladepastors/status/1516648469607424003?s=20&t=B31HzcbCQrA4kXggJdkx9g>

6. Publicat: 25/04/22. Revisat: 22/06/22. Impressions: 1830. Implicació: 88.
<https://twitter.com/escoladepastors/status/1518589758934556672?s=20&t=B31HzcbCQrA4kXggJdkx9g>
7. Publicat: 25/04/22. Revisat: 22/06/22. Impressions: 189. Implicació: 7.
<https://twitter.com/escoladepastors/status/1518589764596871168?s=20&t=B31HzcbCQrA4kXggJdkx9g>
8. Publicat: 27/04/22. Revisat: 22/06/22. Impressions: 2669. Implicació: 83.
<https://twitter.com/escoladepastors/status/1519250470421864450?s=20&t=B31HzcbCQrA4kXggJdkx9g>
9. Publicat: 27/04/22. Revisat: 22/06/22. Impressions: 314. Implicació: 17.
<https://twitter.com/escoladepastors/status/1519250472179273728?s=20&t=B31HzcbCQrA4kXggJdkx9g>
10. Publicat: 26/05/22. Revisat: 22/06/22. Impressions: 3014. Implicació: 155.
<https://twitter.com/escoladepastors/status/1529814629018370053?s=20&t=B31HzcbCQrA4kXggJdkx9g>

Xarxes socials: Instagram

1. Publicat: 29/03/22. Revisat: 22/06/22. Agradats: 628. Comentaris: 9.
https://www.instagram.com/p/CbsMidOsPKN/?utm_source=ig_web_copy_link
2. Publicat: 25/04/22. Revisat: 22/06/22. Agradats: 288. Comentaris: 0.
https://www.instagram.com/p/CcxvX4sn3r/?utm_source=ig_web_copy_link
3. Publicat: 03/05/22. Revisat: 22/06/22. Agradats: 1416. Comentaris: 1.
https://www.instagram.com/tv/CdGNBjOFI21/?utm_source=ig_web_copy_link
4. Publicat: 26/05/22. Revisat: 22/06/22. Agradats: 273. Comentaris: 0.
https://www.instagram.com/p/CeBclUUs0i8/?utm_source=ig_web_copy_link

08 Altra informació del projecte

DATES DEL PROJECTE	PRESSUPOST APROVAT
Data d'inici (mes-any): setembre 2021	Pressupost total: 12.487,20€
Data final (mes-any): juny 2022	Finançament DACC: 5.694,16€
Estat actual: Executat	Finançament UE: 4.295,60€
	Finançament propi: 2.497,44€

Amb el finançament de:

Projecte finançat a través de l'Operació 16.01.01 (Cooperació per a la innovació) a través del Programa de desenvolupament rural de Catalunya 2014-2022.

Ordre ARP/113/2021, de 20 de maig, per la qual s'aproven les bases reguladores dels ajuts a la cooperació per a la innovació a través del foment de la creació de grups operatius de l'Associació Europea per a la Innovació en matèria de productivitat i sostenibilitat agrícoles i la realització de projectes pilot innovadors per part d'aquests grups, i Resolució ARP/1660/2021, de 27 de maig, per la qual es convoquen els corresponents a 2021.

Generalitat de Catalunya
 Departament d'Acció Climàtica,
 Alimentació i Agenda Rural

Fons Europeu Agrícola
 de Desenvolupament Rural:
 Europa inverteix en les zones rurals